

TARTU ÜLIKOOL
Aasia keskus

Eestimaalaste Hiina hoiakute uuring

Aruanne

Tartu
2023

Sisukord

Lühiülevaade	3
Executive summary	4
Sissejuhatus	5
Uuringu taust: Eesti ja Hiina suhete ajalugu	5
Eelnevad uuringud	6
Metoodika	7
Analüüs	8
Hiina positiivne kuvand	8
Hiinaga seotud mõisted ja narratiivid	12
Xi Jinpingi kuvand	16
Koostöö Hiinaga	17
Hiina kui julgeolekuoht	19
Kokkuvõte	21
Kasutatud allikad	22

Lühiülevaade

Hiina mõju maailmas ja ka Eestis on suurenemas. Ometi ei tea me täpselt, mida eestimaalased (Eestis alaliselt elavad inimesed) Hiinast mõtlevad, milliseid teemasid tähtsustavad ja milliseid hinnanguid Hiinale annavad. Käesolev aruanne annab ülevaate eestimaalaste Hiinaga seotud hoiakutest. Aruanne tugineb Tartu Ülikooli Aasia keskuse tellitud ja 2023. aasta kevad-talvel läbiviidud küsitlusel.

Tegemist on esimese süstemaatilise ja laiapõhjalise eestimaalaste Hiina hoiakute kaardistusega, mis võib anda olulist sisendit Hiinaga kokkupuutuvatele huvigruppidele. Eelkõige võib alljärgnev analüüs huvi pakkuda majanduse, julgeoleku, hariduse ja kultuuri valdkondades tegevatele inimestele pakkudes mõtteainet, kuidas (a) vastata Hiina mõjuoperatsioonidele, (b) planeerida Hiinaga seotud haridus- ja kultuuripoliitikat ning (c) suurendada Eesti ühiskonnale tõusvat majanduslikku kasu.

Analüüsi tulemusena selgus, et eestimaalaste hoiakud Hiina suhtes on võrdlemisi positiivsed – pooled vastanuist näevad Hiinat heast küljest, kuigi Xi Jinpingi rolli maailmas nähakse pigem negatiivselt. Enamikes teistes lääneriikides on Hiina kui ka Xi Jinpingi kuvand oluliselt halvem.

Hiina positiivne kuvand eestimaalaste seas tuleneb siin levinud narratiividest. Enamasti seostub Hiina tootmise, majanduse ja tehnoloogiaga, mis osutab 1990. aastatel alguse saanud majandusedu narratiivi jätkuvale menule. Lausa 58% eestimaalastest peab mõistlikuks, et Eesti teeb majanduse vallas Hiinaga koostööd. Oluliseks peetakse ka teadus- ja kultuurikoostööd. Negatiivsete mõistete seas toodi esile koostöö Venemaaga, COVID-19 ning Pekingi autoritaarne režiim. Olulise grupi moodustavad ka kultuuri ja hiina rahvaga seotud mõisted.

Hiinast tulenevat julgeolekuohtu teadvustatakse, ent seda ei hinnata väga suureks. Tervelt 68% vastanuist ei näe Hiinas julgeolekuohtu. Ilmselt peetakse Hiinat kaugeks ja seetõttu suuresti ohutuks ning rahvusvaheliste suhete korra muutumist ei peeta ohtlikuks. Hoopis teine pilt avaneb, kui küsida Hiina ja Venemaa koostöö kohta. Üle 50% eestimaalastest näeb Hiina ja Venemaa koostöös julgeolekuohtu Eestile. See protsent on veelgi suurem (67%), kui arvestame vaid eesti keelt esimese suhtluskeelena pruukivate inimeste hinnanguid.

Eestit iseloomustavaid demograafilisi iseärasusi tuleb silmas pidada ka teiste vastuste analüüsis – hinnangud Hiinale erinevad nii vanusegrupiti kui ka rahvuspõhiselt, mõnikord ka sõltuvalt haridustasemest. Nooremad inimesed (15–24) seostavad Hiinat majanduse, inimõiguste ja autoritaarse režiimiga ning suhtuvad Hiinasse negatiivsemalt kui vanemad eagrupid. Kõige positiivsem arusaam Hiinast on 35–49 aastastel, kelle jaoks seostub Hiina eelkõige majanduseduga. Selgemad erinevused joonistuvad välja rahvusgruppe võrreldes. Kui eesti keelt esimese suhtluskeelena kõnelevate inimeste seas suhtub Hiina positiivselt 38% elanikkonnast, siis venekeelsete elanike seas on see protsent 79.

Arvestades, et noorte seas on Hiina maine madal ning geopoliitiline õhkkond Hiina-kriitiline, võib oletada, et ajapikku hakkab Hiina positiivne kuvand eestimaalaste seas muutuma negatiivsemaks.

Executive summary

China's influence in Estonia and in the region is increasing. Yet we do not know exactly what Estonians (people living permanently in Estonia) think of China. This report fills this gap. The report is based on a survey commissioned by the University of Tartu Asia Centre and conducted in winter-spring 2023.

This is the first systematic and broad-based mapping of attitudes vis-a-vis China in Estonia which can provide important input to interest groups dealing with China. In particular, the following analysis may be of interest to people working in the fields of economy, security, education and culture by providing input to how (a) to respond to China's influence operations, (b) to plan education and cultural policies related to China, and (c) to increase the economic benefits for the Estonian society from Chinese business contacts.

The analysis revealed that Estonian attitudes towards China are relatively positive - half of the respondents see China as positive, although Xi Jinping's role in the world is seen negatively. In most other Western countries, the image of China and Xi Jinping is significantly worse. China's positive image is the result of the different narratives associated with China. Most of the time, China relates to production, economy and technology. 58% of Estonians consider it reasonable that Estonia has economic cooperation with China. Research and cultural cooperation is also deemed important. On the negative side, China was associated with COVID-19, Beijing's authoritarian regime and cooperation with Russia.

The security threat posed by China is acknowledged, but does not rank as a major concern. A total of 68% of respondents do not perceive a security threat in China. Apparently, China is considered remote and therefore largely safe. More importantly, changes in the international relations regime is not considered dangerous. However, cooperation between China and Russia is deemed threatening. More than 50% of Estonians see the cooperation between China and Russia as a security threat to Estonia. This percentage is even higher (67%) if we only account the people who use Estonian as the first language of communication.

The demographic characteristics of Estonia must also be taken into account in the analysis of other responses - the estimates for China differ both by age group, nationality and level of education. Younger people (15-24) associate China with the economy, human rights and authoritarianism and view China more negatively than older age groups. The most positive perception of China is among the 35-49 year olds, for whom China relates primarily to economic success. Sharper differences appear between ethnic and linguistic groups. While 38% of the population have a positive view of China among people who speak Estonian as the first language of communication, this percentage is 79 among Russian-speakers.

Given that China's reputation among young people is low and the geopolitical climate (in the West) is China-critical, it may be assumed that, over time, China's positive image among Estonians will become more negative.

Sissejuhatus

Hiina maine on enamikes lääneriikides langenud viimaste aastakümnete madalaimale tasemele. Euroopa Liit ja Ameerika Ühendriigid on nimetanud Hiinat rivaaliks. Nii välismaa kui ka Eesti meedia on juhtinud tähelepanu Hiinaga seotud julgeolekuriskidele. Avalikkuse tähelepanu Hiina suhtes on kõrge.

Tänu alljärgnevalt avaldatud andmetele on erinevatel huvigruppidel võimalik teha teadmispõhiseid otsuseid. Uuring võib osutada oluliseks sisendiks majandus-, haridus-, välispoliitika ja julgeoleku valdkonnas tegutsevatele inimestele. Samuti võimaldab käesolev aruanne oletada, mis suunas siinsed hoiakud tulevikus muutuvad, ning võrrelda eestimaalaste Hiinaga seotud hoiakuid teistes riikides levinud hoiakutega.

Plaanis on jätkata eestimaalaste Hiina hoiakute uurimisega ning tellida selle tarvis üle aasta uusi uuringuid.

Uuringu taust: Eesti ja Hiina suhete ajalugu

Suhted Hiina Rahvavabariigiga said alguse 1990. aastatel, mil Lennart Meri sedastas nüüdseks tema nime kandva Hiina doktriini. Meri doktriini aluseks on ühe Hiina poliitika ning põhimõte, et Eestile ei ole ÜRO julgeolekunõukogu alaliste liikmete seas üle ühe vaenuliku riigi.¹ Sellest tingituna on Eesti riiklik poliitika olnud enamasti Hiina Rahvavabariigiga häid suhteid hoidev. Alates 2019. aastast on aga suhted jahenenud.

Miks toimus nihe just 2019. aastal? Muutusele aitasid kaasa mitu enam-vähem samaaegset tegurit. 2019. aastal ilmunud strategiapaberis "ELi ja Hiina suhete strateegilised väljavaated" nimetas Euroopa Liit Pekingi režiimi "süsteemseks rivaaliks".² Esimest korda tunnistati selle dokumendiga, et Hiina on rivaal, mitte pelgalt koostööpartner ja majanduskonkurent. Majandustüli valguses halvenesid ka Ameerika Ühendriikide ja Hiina suhted. Eesti julgeolekuasutused kajastasid Hiinat esimest korda avalikus raportis ohuna.³ Septembris ilmus Postimehes artiklisari, mis paljastas Hiina hämaraid tegevusi Eestis (sari ilmus koostöös Läti ja Leedu uudisteväljaannetega üheaegselt).⁴ Milline on nende sündmuste kausaalne suhe, ei ole siinkohal oluline. Oluline on, et pärast 2019. aasta sündmusi on Eesti meediamaastik olnud Hiina suhtes oluliselt kriitilisem ning avalikkuse tähelepanu kõrge.

Vastukaaluks nimetatud arengutele on Hiina püüdnud Eesti avalikku arvamust mõjutada endale soodsas suunas. Need katsed on aga olnud võrdlemisi hambutud. Eesti ainus 2010. aastal Tallinna Ülikooli juurde asutatud Konfutsiuse Instituut on väheaktiivne ja tegeleb peamiselt keele ja Hiina kultuuri õpetamisega. Hiina saatkond Eestis palkas 2019. aastal Eesti konsultatsiooni-

agentuuri Miltton, kelle ülesandeks oli muuhulgas avaliku diskursuse monitoorimine ja mõjutamine. Hiina suursaatkonnal õnnestus Eesti päevalehtedes osta reklaampinda, et tutvustada Eesti elanikkonnale Hiina ametlikke seisukohti, tekitades avalikkuses mõõdukat pahameelt.⁵ Koostöö nimetatud suhtekorraldusfirmaga katkes 2020. aastal ning viimasel ajal pole Hiina diplomaatiline esindus Eesti avalikus meedias propagandauudiseid avaldanud. Suhtekorraldusfirma Powerhouse, mille ridadesse kuulub mitu endist poliitikut, osutab lobiteenust Hiina tehnoloogiaettevõttele Huawei. Hiina mõjuasutused (nt Hiina Kommunistliku Partei Keskkomitee rahvusvaheliste suhete osakond) suhtlevad erinevate Eesti poliitiliste parteidega.⁶ Vaatamata loetletud sammudele ei ole Hiina suutnud saavutada oma pehme jõu eesmärke ning Hiina maine Eesti avalikkuses on halvenemas.⁷

Kirjelatud trendid osutavad kolmele tõigale:

- Eesti avalikkuse hoiakuid Hiina suhtes ei mõjuta vaid siseriiklikud arengud, vaid see, kuidas meie liitlased läänes Hiinat tajuvad.⁸ Teisisõnu, oluliseks teguriks on üleüldine rahvusvaheline meelsus ja meie liitlaste (eelkõige USA ja EL'i) suhtumine Pekingi valitsusse;
- Kuna Eesti majanduse seotus Hiinaga on olnud vähene (alla 1% Eesti kogueksportist läheb Hiina),⁹ võivad hoiakud Hiina suhtes välispoliitilise konjunktuuri halvenedes kiiresti muutuda ilma, et sellega kaasneks laiapõhjaline tagasilöökk Eesti ühiskonnale ja majandusele;
- Hiina ei ole suutnud ega suuda ilmselt ka edaspidi tulemuslikult mõjutada Eesti meediamaastikku ja riigisektori otsuseid.

Eelnevalt kirjeldatud arengud peegeldavad muutusi Eesti avalikus diskursuses, mis väljendub eelkõige meediamaastiku kajastustes ning riigi välispoliitika- ja julgeolekuasutuste hinnangutes. Kuigi need narratiivid on kindlasti mõjutanud eestimaalaste hoiakuid Hiina suhtes, ei saa eeldada saajaprotsendilist kokkulangevust riigiasutuste ja avaliku meedia hoiakute ning rahva üldise arvamuse vahel. Küsimus, millised on eestimaalaste hoiakud Hiina suhtes, on senini olnud vastuseta.

Eelnevad uuringud

Teistes riikides on Hiina avalikku kuvandit uuritud kauem ning teatava aimduse võib see anda ka Eesti kohta. Kõige põhjalikumalt on selle teemaga tegelenud PEW Research Center, mis avaldab iga paari aasta järel maailma riikide maine uuringu.¹⁰ Viimane PEW Research Center'i uuring ilmus 2022. aasta septembris,¹¹ ent paraku ei ole selle uuringu detailsed andmed avalikult kättesaadavad (käesolevas analüüsis viidatakse 2020. aasta andmetele). Väärtuslikku võrdlusmaterjali pakub Māris Andžānsi 2022. aastal ilmunud uuring, mille fookuses on Hiina kuvand kõigis kolmes Balti riigis.¹² Uuritud on ka Hiina kuvandit seoses konkreetsete teemadega. Näiteks on uuritud Hiina mainet turismisihtkohana,¹³ Konfutsiuse Instituutide mainekujunduskampaaniate edukust¹⁴ ja kroonviiruse mõju Hiina kuvandile välisriikide sotsiaalmeedias.¹⁵ Lisaks rohujuure-tasandi uuringutele, mille fookuses on Hiina kuvand tavainimeste hulgas, on oluliselt enam uuritud Hiina mainekujunduskampaaniate eesmärke, keskvalitsuse tasandi otsuseid ja püüdlusi oma mainet pärast kroonviiruse pandeemia puhkemist parandada.¹⁶

Metoodika

Hiina hoiakute hindamiseks tellis Tartu Ülikooli Aasia keskus Turu-uuringute AS'ilt küsitluse. Küsitlus viidi läbi vahemikus 03-12.04.2023. Uuringus osales 1008 eestimaalast (silma-silma intervjuusid oli 500 ja veebipaneelis osalejaid 508). Küsitleti ainult Eesti riigi alalisi elanikke. Siin ajutiselt viibivate inimeste (nt turistid, põgenikud) arvamust ei uuritud. Tulemused kaaluti elanikkonna tegeliku mudeliga vastavusse, mistõttu on küsitlustulemused laiendatavad kogu Eesti elanikkonnale (alates 15. eluaastast).

Vastajad jagunevad ümardatult järgmiselt: 47% mehed ja 53% naised; 67% eestlased ja 33% muust rahvusest elanikud; alg- või põhiharidusega 8%, kutse-, kesk- või keskeriharidusega 60% ja kõrgharidusega 32%. Piirkondlikult on kõige enam esindatud Tallinn (34%), ülejäänud piirkondade esindatus jääb alla 15%.

Küsitluses oli seitse küsimust, mis osaliselt kattusid eelnevalt viidatud Pew Research Center'i uuringu küsimuste ja Māris Andžānsi läbiviidud uuringu küsimustega, et võimaldada andmete võrdlemist:

1. Mis Teile esmajärjekorras Hiinaga seostub? Palun kirjeldage 1-2 lausega;
2. Milline on Teie arvamus Hiinast? (vastusevariandid: väga positiivne, enamasti positiivne, enamasti negatiivne, väga negatiivne);
3. Kas usute, et Hiina president Xi Jinping teeb globaalseid arenguid silmas pidades õigeid otsuseid? (vastusevariandid: usun kindlalt, pigem usun, pigem ei usu, üldse ei usu, ei oska öelda);
4. Milline loetletud riikidest on teie arvates hetkel maailma juhtiv majandusjõud? (vastusevariandid: Ameerika Ühendriigid, Hiina, Jaapan, Euroopa Liit, Venemaa, ei ükski, ei oska öelda);
5. Millistes valdkondades peaks Eesti riik Hiinaga koostööd tegema? (märgi kõik sobivad, vastusevariandid: majandus, kliima, välispoliitika, kultuur, militaarvaldkond, teadus, väärtused (s.h inimõigused), mitte üheski, ei oska öelda);
6. Kas Teie arvates on Hiina ohuks Eesti julgeolekule või mitte? (vastusevariandid: kindlasti mitte, pigem ei, pigem jah, kindlasti jah, ei oska öelda);
7. Kas Hiina ja Venemaa koostöö kujutab ohtu Eesti julgeolekule või mitte? (vastusevariandid: kindlasti mitte, pigem ei, pigem jah, kindlasti jah, ei oska öelda).

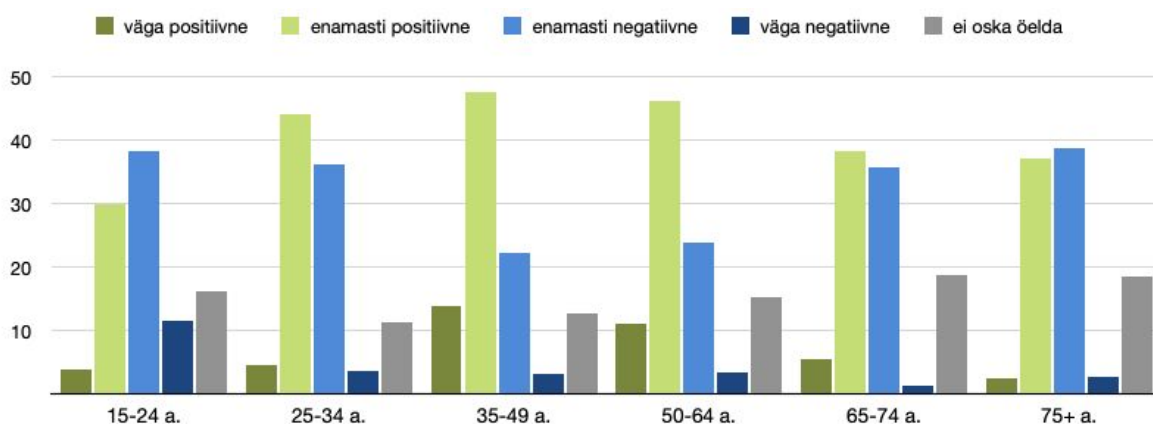
Vastused koondas Turu-uuringute AS ligi ligi 2000 andmepunktiga tabelisse, mis võimaldas andmeid induktiivselt analüüsida. Risttabelis oli iga vastuse puhul välja toodud järgmised kategooriad: sugu, vanusegrupid, rahvus, põhiline suhtluskeel, kodakondsus, haridus, regioon, asulatüüp, leibkonna keskmine netosissetulek kuus. Analüüsi tulemusel selgitati välja teemad, mis väärivad käesolevas aruandes esiletõstmist ning kirjeldavad üldistavalt eestimaalaste Hiinaga seotud emotsionaalseid hoiakuid, mõisteid ja narratiive. Samuti võimaldavad väljatoodud andmed oletusi tulevikusuundumuste kohta. Uuringu tulemusi võrreldi varem tehtud uuringute järeldustega.

Analüüs

Hiina positiivne kuvand

Hiina maine eestimaalaste seas on võrdlemisi positiivne. Tervelt pool Eesti elanikest näeb Hiinat positiivses valguses. Küsimusele “milline on teie arvamus Hiinast?” vastas 8% kogu rahvastikust “väga positiivne” ja 42% “enamasti positiivne”. “Enamasti negatiivselt” vastasid 32% vastajatest ning “väga negatiivselt” hindasid Hiinat vähesed (4%). 15% ei osanud sellele küsimusele vastata.

Vanusegrupiti esineb olulisi erinevusi (vt graafik 1). Üldistatult võib tõdeda, et nooremad põlvkonnad näevad Hiinat negatiivsemalt. 15–24 aastaste ja 25–34 aastaste seas on vähe neid, kes vastasid eelnimetatud küsimusele “väga positiivne” (vastavalt 4% ja 5%). Kõige noorem kohort (15–24 aastaste) eristub omakorda 25–34 aastastest selle poolest, et nende hulgas on isegi neid vähe, kes iseloomustavad Hiinat sõnadega “enamasti positiivne” (30%). See number on võrreldes teiste vanusegruppidega oluliselt väiksem. 15–24 aastastest peab Hiinat “enamasti negatiivseks” või “väga negatiivseks” 38% ja 12% vastanuist (kokku 50%). 2022. aastal avaldatud analüüs kinnitab käesoleva uuringu tulemusi: 18–24 vanuste eestimaalaste seas on Hiina kuvand “negatiivne” või “pigem negatiivne” 50,9%.¹⁷ Noorema eagrupi Hiina-kriitiline hoiak peegeldab oma eakaaslaste hoiakuid teistes lääneriikides.¹⁸

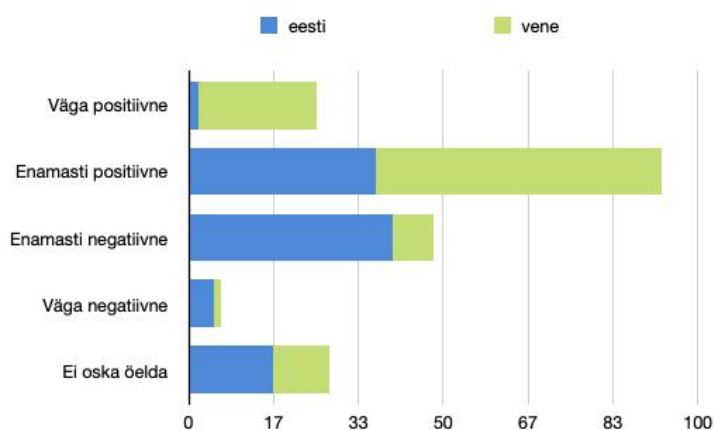
Graafik 1. Arvamus Hiinast eagruppide lõikes
Allikas: aruande autor

Kõige positiivsem arusaam Hiinast on 35–49 aastastel ehk keskealistel. Nende hulgas iseloomustab 14% vastanuist Hiinat sõnadega “väga positiivne” ja 48% “enamasti positiivne”. 50–64 aastased on üpris sarnase hoiakuga (vastavalt 11% ja 46%). Eakamad vanusegrupid (65 ja vanemad) jagunevad selles küsimuses üpris võrdselt pooleks.

Miks Hiina kuvand vaneusegrupiti erineb? Praegu kolmekümnendate lõpus ja neljakümnendates aastates inimeste koolitee jäi vahemikku 1980–1995 ning kahekümnendad eluaastad eelmise sajandi lõppu ja uue sajandi algusesse. Just selles vanuses kujunevad ja kinnistuvad inimese

identiteet, ühiskondlikud rollid, poliitilised normid ja väärtushinnangud.¹⁹ Rahvusvahelistes suhetes oli kõne all oleval perioodil valdavaks Francis Fukuyama 1989. aastal avaldatud artikli järgi nime saanud “ajaloo lõpu” teooria, mis sedastas, et pärast Nõukogude Liidu lagunemist on läänelik liberaaldemokraatia ainus võimalik poliitiline kord. Hiina ja teiste autoritaarsete riikide demokratiseerumist peeti paratamatuks. “Hiina ohu” (*China threat*) teooria ei olnud veel laia kandepinda saanud. Hiinas nähti eelkõige kaubanduspartnerit ja mitte julgeolekupoliitilist rivaali. Valdavaks oli nn Eldoraado narratiiv, mis lubab Hiinaga koostööd tehes Eesti ettevõtetele ja ühiskonnale suurt jõukust. On tõenäoline, et kirjeldatud narratiivid mõjutasid nüüdseks keskikka jõudnud eestimaalaste (eelkõige eestlaste) hoiakuid Hiina suhtes, kuigi see seos vajaks eraldi uurimist.

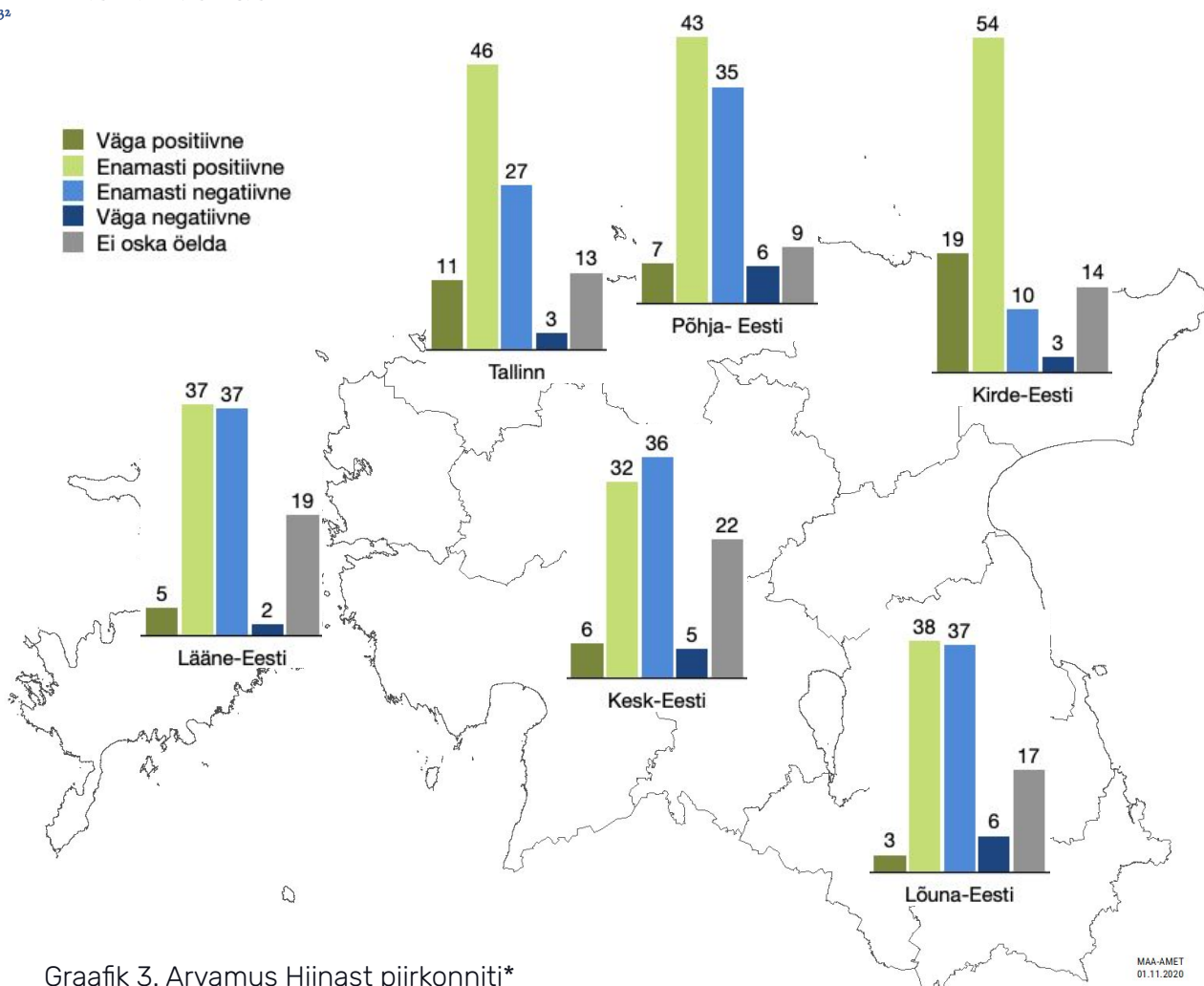
Selgemad erinevused joonistuvad välja **rahvus- ja keelegruppide** võrreldes (vt graafik 2). Kui eestikeelse elanikkonna seas suhtub Hiina “väga positiivselt” 2% ja “enamasti positiivselt” 36% vastanuist, siis venekeelsete elanike seas on need protsendid 23% ja 56%. Seega lausa 79% vene keelt põhilise suhtluskeelena kasutavatest elanikest näevad Hiinat positiivsena ja vaid 10% negatiivse või väga negatiivsena. Eestlaste seas peab 41% inimestest Hiinat “enamasti negatiivseks” ja “väga negatiivseks” 5% vastanuist, kokku seega pea pooled.

Graafik 2. Arvamus Hiinast keelegruppide lõikes
Allikas: aruande autor

Rahvusliku ja esimese suhtluskeele tasandi erinevused kajastub ka **piirkonniti** (vt graafik 3). Kirde-Eesti elanike hinnang Hiinale on positiivsem kui Eesti teistes piirkondade elanike suhtumine – lausa 19% kirde-eestlastest näevad Hiinat “väga positiivsena” ning 54% “enamasti positiivsena” (kokku 73%). Kuigi ka Tallinnas on Hiina maine kõrge (positiivne hinnang kokku 57%), võib rahvusliku kihistumise põhjal oletada, et ka Tallinnas on lõhed võrdlemisi suured, järgides eesti- ja venekeelsete kogukondade piiri. Ülejäänud Eesti piirkondades koondub Hiina positiivselt suhtuvate gruppide koguprotsent 40% ümber (Lääne-Eesti 42%, Lõuna-Eesti 41%, Kesk-Eesti 38%) ning ainsana on see 50% Põhja-Eestis (v.a Tallinn).

Ilmselt on eelnevalt väljatoodud erinevuste põhjuseks venekeelse ja eestikeelse elanikkonna erinev meediatarbimine. Venemaa meediakanalid portreterivad Hiinat üldiselt positiivses võtmes. 2018. aastast kehtib Venemaa ja Hiina vahel leping, mille järgi püütakse meedias kajastatavaid narratiive ühtlustada.²⁰ Niisiis kuvatakse venekeelses meedias Hiinat Hiina enda heakskiidetud narratiivide järgi.

Graafik 3. Arvamus Hiinast piirkonniti*

Allikas: aruande autor

Kaart: Haldus- ja asustusjaotus: Maa-amet 01.11.2020

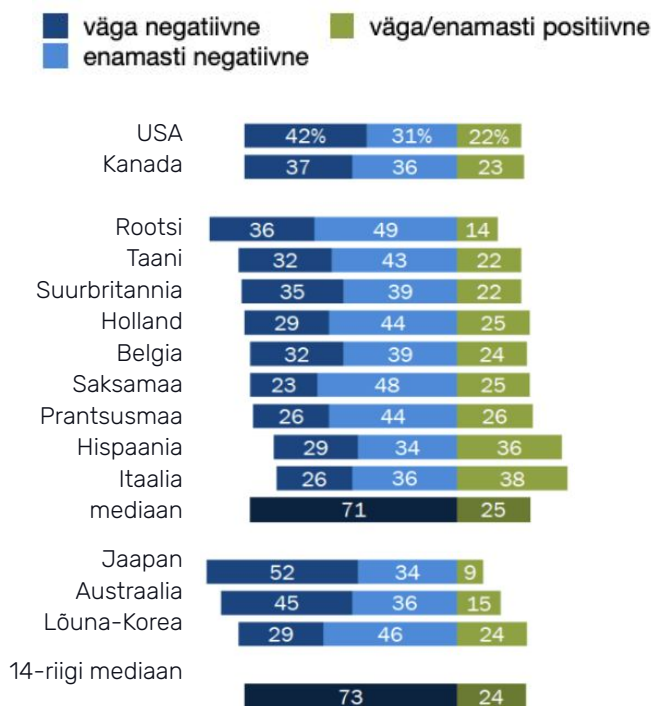
MAA-AMET
01.11.2020

Võrdleme Eesti tulemusi **teiste riikidega**. Pew Research Center on aastaid kogunud vastuseid küsimusele “milline on teie arvamus Hiinast?” (vt graafik 4). 2020. aastal avaldatud uuringu kohaselt nähakse Hiinat mujal lääneriikides üpris negatiivses valguses. Näiteks Ameerika Ühendriikides iseloomustab 42% vastanuist Hiinat “väga negatiivselt” ja 31% “enamasti negatiivselt” (kokku 73%). Meeldetuletuseks – Eestis on see koondprotsent 34. Oodatavalt on Hiina kuvand Jaapanis mitmete teiste riikidega võrreldes negatiivsem – lausa 52% vastanuist hindab Hiinat “väga negatiivselt”, Lääne-Euroopas (Rootsi, Belgia, Holland, Saksamaa jne) on Hiina kuvand samuti võrdlemisi negatiivne, jäädes “väga negatiivse” vastuse puhul keskmiselt 30% ümber ja “enamasti negatiivse” vastuse puhul 40% lähedusse.

See ei ole alati nii olnud. Veel 2011. aastal nägid Ameerika Ühendriikide elanikud Hiinat pigem positiivses valguses (“väga positiivne” ja “pigem positiivne” kokku 51%). Alates 2012. aastast on tajutav selge suund negatiivsuse poole ning mitmetes Lääne-Euroopa riikides algas see trend veelgi varem. Ka Eestis on muu keele kõnelejate seas Hiina maine eestikeelse elanikkonnaga võrreldes oluliselt madalam (vt graafik 2).

* Põhja-Eesti: Harju maakond; Lääne-Eesti: Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond; Kesk-Eesti: Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond; Kirde-Eesti: Ida-Viru maakond; Lõuna-Eesti: Jõgeva, Põlva, Tartu, Valga, Viljandi ja Võru maakond.

On võimalik, et nii suur erinevus Eestiga võrreldes johtub käesoleva uuringu ja Pew Research Center'i läbiviidud uuringute meetodilistest erinevustest.²¹ See ei saa siiski olla ainus seletus, sest ka Eestis tehtud uuringu kohaselt on siinsete muu (ei eesti ega vene keel) suhtluskeelega inimeste hulgas Hiina maine madal ("enamasti negatiivne" 32% ja "väga negatiivne" 23%), peegeldades Pew Research Center'i pakutud rahvusvahelist pilti.

Graafik 4. Arvamus Hiinast teistes riikides
Allikas: Pew Research Center

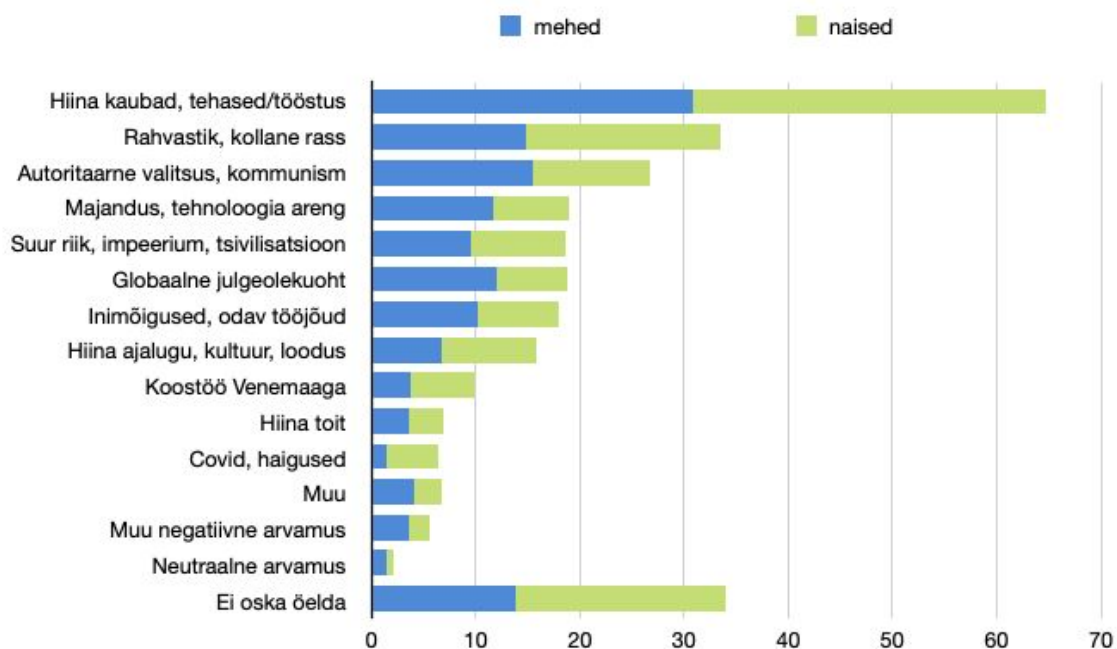
Lätis ja Leedus sarnaneb Hiina kuvand Eestis levinud kuvandile, kuigi ka siin ei ole otsene võrdlus paraku meetodiliste erinevuste tõttu võimalik. 2022. aastal avaldatud uuringu kohaselt on lätimaalaste seas Hiina maine "positiivne" 5,4%, "pigem positiivne" 15%, "pigem negatiivne" 18,1% ja "negatiivne" 4,1%. Seejuures aga vastas lausa 55,1% küsitletutest, et nende suhe on "neutraalne". Käesolevas uuringus "neutraalset" valikud valida ei saanud. Leedumaalaste hoiakud on sarnased: "positiivne" 4%, "pigem positiivne" 14,9%, "pigem negatiivne" 19,2%, "negatiivne" 9,1% ning "neutraalne" 43%. Ilmselt väljendab suur "neutraalne" protsent inimeste ükskõiksust Hiina suhtest või teadmatust. Nende numbritega võrreldes on eestimaalaste 15%, kes ei osanud sellele küsimusele vastata, suhteliselt madal.

Eelnevalt esitletud andmete põhjal ei ole võimalik kindlalt teada, millises suunas Hiina maine eestimaalaste hulgas tulevikus liigub. Siiski võib teha teadmispõhiseid oletusi. Arvestades, et noorte seas (15–24 eluaastat) on Hiina maine madal (lisaks noortele on vaid 75+ vanusegrupis Hiina kuvand pigem negatiivne), võib arvata, et ajapikku hakkab Hiina positiivne kuvand eestimaalaste seas muutuma. Lisaks peab arvestama töigaga, et geopoliitiline õhkkond on Hiina-kriitiline, ja nagu eelnevalt tõdetud, sõltub Hiina maine eestimaalaste silmis vähemalt osaliselt rahvusvahelisest konjunktuurist. Praegu on aga Hiina kuvand eestimaalaste seas teiste lääneriikidega võrreldes võrdlemisi positiivne. Neid numbreid tõlgendades tuleb aga silmas pidada, et vene keelt esimese keelena kõnelevate inimeste väga positiivne suhtumine Hiinasse mõjutab keskmist.

Hiinaga seotud mõisted ja narratiivid

Hiina võrdlemisi positiivset kuvandit on võimalik seletada eestimaalaste hulgas levinud märksõnade ja narratiividega Hiina kohta. Küsitluses paluti inimestel 1–2 lausega kirjeldada, mis neil esmajärjekorras Hiinaga seostub (vt graafik 5). (Vastajad võisid märkida ära mitu valikut ning seetõttu peegeldab vastuste protsent suhet teiste vastustega, mitte protsenti 100'st.)*

Tagasivaatavalt on võimalik tuvastada Eesti elanikkonna hulgas kahte Hiina kohta käibel olevat suurt narratiivi: (a) nn Eldorado narratiiv, mis vaatleb Hiinat eelkõige kui majanduspartnerit ning lubab Hiinaga koostööd tehes Eesti ettevõtetele ja ühiskonnale suurt jõukust; ning (b) Hiina ohu narratiiv (ing *China threat*), mis näeb Hiinat eelkõige kui julgeolekupoliitilist ohtu ja laiemas võtmes süstemaatilist rivaali. Kuigi Hiina kuvandit Eesti avalikus ruumis ei ole süstemaatiliselt uuritud (ning eelkirjeldatud narratiivid on tinglikud), näib, et suure osa taasiseseisvunud Eesti Vabariigi ajast (1991–2019) on olnud valdavaks majandusedu töötav narratiiv. Alates 2019. aastast on aga nn Eldorado narratiivi kõrvale kerkinud Hiina ohu narratiiv. Alljärgnev analüüs võimaldab minna oletustest kaugemale ning anda märksa täpsem ülevaade eestimaalaste seas levinud narratiividest Hiina kohta.

Graafik 5. Hiinaga seotud mõistete populaarsus sugude lõikes**

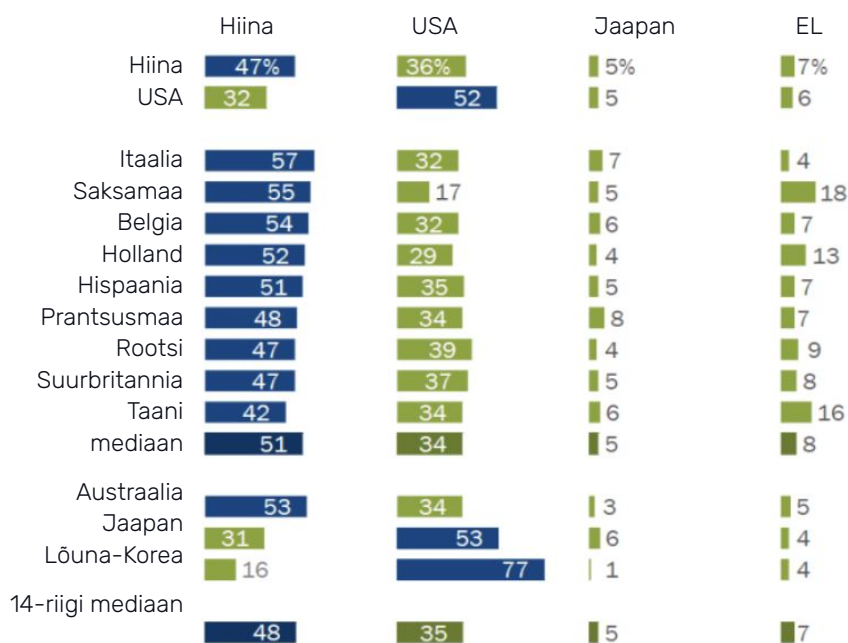
Allikas: aruande autor

* Erinevad mõisted ja lausungid koondati üldiste märksõnade ehk koodide alla (nt hinnang "kuidas nii on võimalik ahistada inimesi, ühiskond on täitsa piiratud ja see kestab siiani paratamatult" paigutub märksõna alla "inimõigused, odav tööjõud"), et oleks võimalik ühe või teise narratiivi levikut mõõta. Mõned koodid on positiivse iseloomuga (nt "suur riik, tugev/võimas riik, suur maa, arenenud riik, suur, impeerium, tsivilisatsioon"), mõned negatiivse iseloomuga (nt "globaalne oht teistele riikidele, julgeolek, globaalne mõju võim, sõjaohu/sõja toetamine, odav/ebakvaliteetne kaup, salakaval/ettearvamatu") ning mõnda koodi ei ole positiivne-negatiivne skaalale võimalik paigutada (nt "Hiina kaubad, e-poed, elektroonika, suur tootja, made in china, masstoodang, tehased/tööstus").

** Graafikus on mõistete loetelu lühendatud

Kõige populaarsem mõistete kogum (32%) on seotud kaubanduse ja tootmisega. Siia rühma kuuluvad mõisted nagu "Hiina kaubad", "e-poed", "suur tootja", "made in china", "tehased" ja "tööstus". Sellele loetelule võib lisada samuti üpris menuka majanduse ja tehnoloogia arenguga seotud mõistegrupi (9%). Kuigi nimetatud mõisted ei ole iseenesest positiivse alatooniga, kõneleb nende populaarsus tõigast, et eestimaalaste seas seostub Hiina eelkõige majandusega ja kaubandusega (kokku 41%). Loetletud mõisterühmad osutavad nn Eldorado narratiivi jätkuvale menule – võib oletada, et paljud vastanuist usuvad, et Hiinaga suhteid arendades on võimalik ka enda elujärge parandada.

Enne kui läheme Hiinaga seotud negatiivsete mõistete juurde, on kohane välja tuua, et Hiina seostamine majanduseduga ei ole ainuüksi eestimaalastele omane. Kui Pew Research Center küsis, "milline loetletud riikidest on teie arvates hetkel **maailma juhtiv majandusjõud**?", konkureeris Hiina esikohale koos Ameerika Ühendriikidega (vt graafik 6). 2020. Aastal hindasid Ameerika Ühendriikide elanikud 52% enda riiki maailma oluliseimaks majandusjõuks ja 32% pidasid selleks Hiinat. Samal ajal pidasid aga kõigi teiste lääneriikide asuvate riikide esindajad oluliseimaks majandusjõuks hoopis Hiinat: Belgia (54%), Taani (42%), Prantsusmaa (48%), Saksamaa (55%) jne. Küsisime selle küsimuse ka eestimaalastelt ning vastustest selgus, et siin peetakse olulisimaks majandusjõuks endiselt Ameerika Ühendriike (45%), aga Hiina on kindlal teisel kohal (24%). Järgnevad Euroopa Liit (8%), Jaapan (3%), Venemaa (2%).

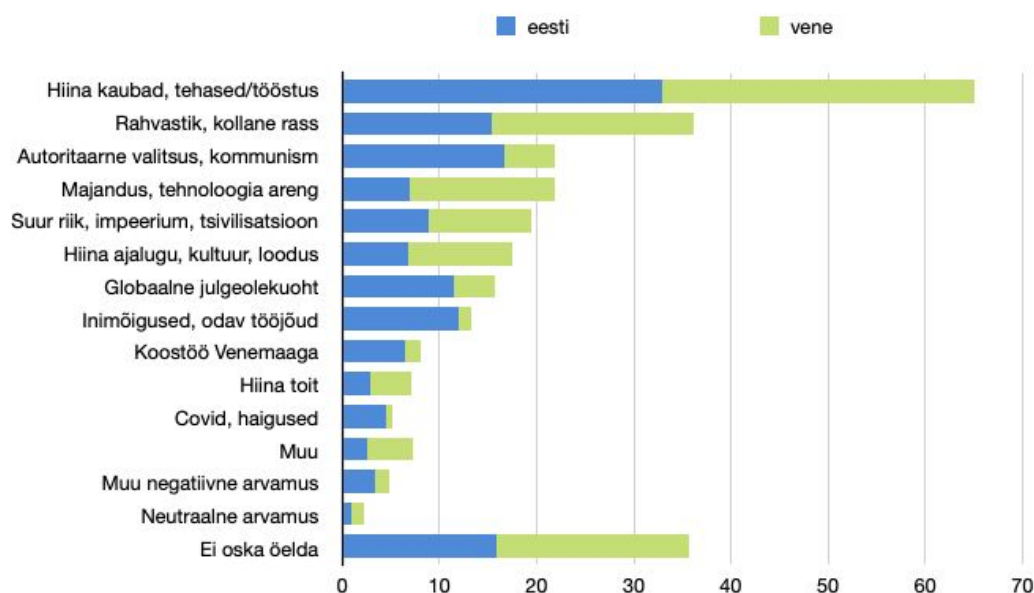

Graafik 6. Juhtivad majandusjõud
Allikas: Pew Research Center

Negatiivsest küljest toodi esile Hiinat kui **globaalset julgeolekuohtu** (9%). Siia alla kuuluvad mõisted nagu "globaalne oht teistele riikidele" ja "globaalne mõjuvõim", "sõja toetamine", "salakaval ja ettearvamatu". Sellele negatiivsele nimekirjale lisandub koostöö Venemaaga (5%) ja haigused nagu "COVID-19" (3%) ning "muu negatiivne arvamus" (3%). Kõik negatiivsust väljendavad mõisted kokku moodustavad 20% vastustest. Kui sellele lisada ka poliitilist režiimi kirjeldav mõistetik (13%) – siia alla kuuluvad mõisted "Hiina valitsus", "poliitika", "autoritaarne", "diktatuur", "kommunistlik partei", "kommunism", "mittedemokraatlik" – on negatiivsete mõistete osakaal 33%. Niisiis seostub Hiina positiivsete mõistetega pisut enam (41%) kui negatiivsete mõistetega.

Lisaks majanduse/tootmise ning julgeoleku/haiguste/autoritaarse režiimi mõistetele torkab eestimaalastele pähe Hiina rahvastik (“rahvaarv”, “kollane rass”, “pilusilmad”, “töökas rahvas”) kokku 17%, Hiina toit (“riis”) kokku 3%, ajalugu ja loodus (“Hiina müür”, “ajalugu”, “kultuur”, “loodus”, “Hiina uusaasta”, “traditsioonid”) kokku 8%, Hiina riik (“suur riik”, “tugev/võimas riik”, “suur maa”, “arenenud riik”, “suur”, “impeerium”, “tsivilisatsioon”) kokku 9% ning väärtustega seotud mõisted nagu “inimõigused” ja “odav töajõud” kokku 9%. Siingi nimekirjas välja toodud mõisted kõnelevad pigem positiivsest Hiina kuvandist, kuigi väärtusi kirjeldavad mõisted on ilmselt negatiivsemad ning tajutav on ka teatav alavääristav (“pilusilmad”) suhtumine. 17% vastanuist ei osanud sellele küsimusele vastata, 3% vastas “muu” ja 1% vastas “neutraalne”, mis tähendab, et pea viiendik eestimaalastest ei oska või ei soovi Hiinat ühegi mõistega seostada.

Kui Hiina kohta käivate mõistete jaotust vaadata **rahvus- ja keelegruppide** lõikes, ilmnevad taas selged erinevused (vt graafikud 7). Majanduse ja tootmisega seotud mõistete puhul eesti keelt ja vene keelt esimese keelena kõnelevate inimeste vahel suuri erinevusi ei esine. Negatiivsete alatooniga mõisted on aga eestikeelse elanikkonna seas oluliselt menukamad: Hiina kui autoritaarne või kommunistlik režiim (17%), globaalne julgeolekukoht (11%), koostöö Venemaaga (6%), haigused (4%) ja muu negatiivne arvamus (3%). Venekeelse elanikkonnas seas on need protsendid oluliselt madalamad: kommunistlik režiim (5%), globaalne julgeolekukoht (4%), koostöö Venemaaga (2%), haigused (1%) ja muu negatiivne arvamus (1%), kuigi venekeelsele elanikkonnale ei pruugi kõik eelnimetatud mõistegrupid olla tingimata negatiivset laadi.

Graafik 7. Hiinaga seotud mõistete populaarsus keelegruppide lõikes*

Allikas: aruande autor

* Graafikus ei võta arvesse eesti keelt (küsitluses 690 inimest) ja vene keelt (küsitluses 309 inimest) esmase suhtluskeelena kõnelevate inimeste arvu erinevust, mistõttu näib venekeelsete inimeste osakaal Eesti ühiskonnas võrdväärne eestikeelsete inimestega. Lisaks ei kuva graafik muid keeli kõnelevate inimeste (küsitluses 9 inimest) arvamust.

Kohane on võrrelda ka erinevate **vanusegruppide** hulgas levinud narratiive. Majanduse ja toodanguga seotud mõisted on kõige populaarsemad keskealiste hulgas, mis taas kord kinnitab nn Eldoraado narratiivi elujõulisust selles eagrupidis. Vanuserühmad 25–34 ja 35–49 eluaastat seostavad Hiinat eelkõige majanduse ja tootmisega: 25–34 vanuserühmale seostub Hiina esmajärjekorras mõistetega “Hiina kaubad”, “e-poed”, “suur tootja”, “*made in china*”, “tehased” ja “tööstus” (40%) ning “majandus” ja “tehnoloogia areng” (12%). Vanusegrupis 35–49 eluaastat on need mõistekogumid vastavalt 39% ja 13%. Kõige nooremale kohordile ehk 15–24 aastastele seostub Hiina majanduse ja tootmisega vähem (vastavalt 30% ja 9%) ning samasse suurusjärku jäävad 50–64 aastaste vastused (vastavalt 32% ja 7%). Kõige vähem seostavad Hiinast majanduse ja tootmisega vanemad inimesed: 65–74 aastased vastavalt 25% ja 3% ning 75+ aastased vastavalt 18% ja 9%.

Negatiivsete narratiivide puhul on pilt pisut segasem. Kõige noorem vanuserühm eristub teistest selle poolest, et nende seas on palju (25%), kes seostavad Hiinat autoritaarse või kommunistliku režiimiga ning “inimõiguste” ja “odava tööjõuga” (21%). Eesti keelt peamise suhtluskeelena kõnelevate inimeste puhul võib eeldada, et tegemist on negatiivse seosega, venekeelsete puhul ei saa selles seoses kindel olla. Teistel vanuserühmadel jääb autoritaarse või kommunistliku krežiimi seos Hiinaga oluliselt madalamale: 50–64 vanuste hulgas tekib see seos esmajärjekorras 8 protsendil inimestest ja 25–34 aastaste seas 16 protsendil, ülejäänud vanuserühmad jäävad nende kahe vahele. Samuti on teistes vanuserühmades Hiina seos inimõiguste ja odava tööjõuga nõrk (alla 10%).

Globaalset julgeolekuohtu seostavad Hiinaga aga kõige enam 75 aastased (14%) või vanemad ning 25–34 aastased (13%). Teistel rühmadel jääb see protsent alla 10. Samas ei seostu noortematel vanuserühmadel (15–34 aastased) Hiina sealse rahvastikuga (mõisted “rahvaarv”, “kollane rass”, “pilusilmad”), mis ilmselt osutab sellele, et nooremad inimesed on saanud kooliharidusest kaasa vanematest põlvkondadest erineva rassitunnetuse ning maailma jagamine erinevateks rassideks ei ole enam nii tähtis.

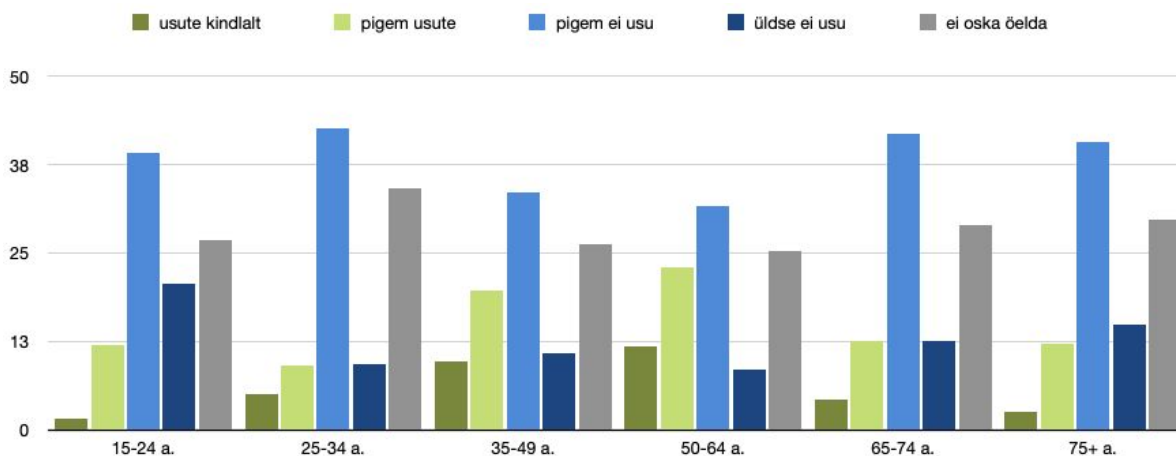
Võrreldes Eestit **Läti ja Leeduga**, ilmneb, et meie lõunanaabritel seostub Hiina üpris sarnaste eluvaldkondadega. Lätlased peavad kõige olulisemaks Hiina iidset kultuuri (43%). Sellele järgnevad majandus- ja tehnoloogiakeskus (41,3%), autoritaarsus ja kommunism (29,3%) ning eriline tsivilisatsioon ja inimesed (26,2%). Mitmed teised seosed on vähemtähtsad: ülemaailmne poliitiline jõukeskus (19,3%), inimõiguste rikkujad (14,4%), autoritaarsuse toetaja ja eksportija, oht teistele riikidele, muu.

Kokkuvõtvalt võib tõdeda, et just noored (15–24 eluaastat), eristuvad kõige selgemini teistest vanusegruppidest. Nende suhtumist Hiina mõjutavad teistest enam väärtushinnangud, mis kajastuvad mõistetes nagu “autoritaarne režiim”, “kommunism” ja “inimõigused”.

Xi Jinpingi kuvand

Pew Research Center uuringus küsiti, “kas usute, et Hiina president Xi Jinping teeb globaalseid arenguid silmas pidades õigeid otsuseid?”. Küsisime sama küsimuse. Vastused jagunevad järgmiselt: usun kindlalt 7%, pigem usun 16%, pigem ei usu 37% ja üldse ei usu 12%. Sellele küsimusele ei osanud vastata 28%. Need tulemused on mõnevõrra üllatavad, sest Hiina kuvand on eestimaalaste seas pigem positiivne, kuid Xi Jinpingi rolli maailmas nähakse pigem negatiivselt. (Nende numbrite tõlgendamisel tuleb silma pida, et küsimused on erinevad – Xi Jinpingi kohta käiv küsimus puudutab tema rolli globaalsetes arengutes mitte üleüldist kuvandit.)

Sellele küsimusele vastasid **mehed ja naised** erinevalt ning tajutav on selge soo-eelistus. 31% meestest usub, et Xi Jinping teeb maailma arenguid silmas pidades õigeid otsuseid (“usun kindlalt” ja “pigem usun” kokku), naistest aga vaid 16%. Naiste seas on palju neid, kes ei oska sellele küsimusele vastata. Niisiis võib oletada, et mehed suhestuvad Xi Jinpingi liidrirolliga paremini.

Graafik 8. Kas usute, et Hiina president Xi Jinping teeb globaalseid arenguid silmas pidades õigeid otsuseid?

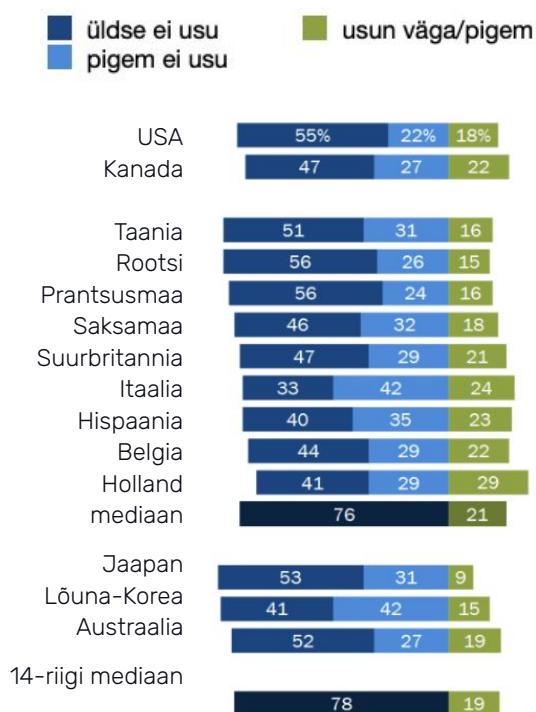
Allikas: aruande autor

Vanusegrupiti on aga erinevused suured (vt graafik 8). Xi Jinpingi usaldusväärsus järgib Hiina maine kõverat. Kui 15–24 aastaste ja 25–34 aastaste seas “usub kindlasti” või “pigem usub” Xi Jinpingi positiivsesse rolli maailmaareenil mõlemas vanuserühmas 14%, siis 35–49 ja 50–64 aastaste seas on see protsent vastavalt 30 ja 35. Kahes vanemas eagrupid langeb usaldusprotsent Xi vastu taas alla 20. On märkimisväärne, et kõigis vanusegruppides on suur hulk inimesi, kes ei oska sellele küsimusele vastata. Oletatavasti on eestimaalaste teadmised Xi Jinpingi kohta vähesed, mis ei luba selget seisukohta välja kujundada.

Ka **haridus** mängib selles küsimuses olulist rolli, kuigi Hiina üldist kuvandit see väga ei määranud. Kõrgharidusega inimeste seas on kõige enam neid, kes suhtuvad Xi Jinpingi otsustesse skeptiliselt – 51% pigem ei usu ja 11% ei usu üldse, et Xi teeks maailma arenguid silmas pidades õigeid otsuseid. Need numbrid on kutse-, kesk- ja keskeriharidusega inimeste seas 32% ja 11% ning alg- või põhiharidusega inimeste seas 28% ja 18%. Viimaste seas on ka palju neid (36%), kes ei oska sellele küsimusele vastata.

Rahvus- ja keelegruppide lõikes on samuti suured erinevused. Eesti keelt põhilise suhtluskeelena pruukivate inimeste seas on vaid 2% ja 11%, kes usuvad kindlalt või pigem usuvad Xi Jinpingi otsuste õigsusesse, samas kui vene keelt kõnelevate inimeste seas on need protsendid 18 ja 29. Venekeelse elanikkonna seas on ühtlasi palju neid, kes ei oska sellele küsimusele vastata (36%).

Kui võrrelda neid tulemusi **teistes riikides** antud vastustega (Pew Research Centeri uuring, vt graafik 9), ilmneb, et eestimaalaste usaldus Xi Jinpingi vastu on kõrge. Teistes riikides sarnaneb üldpilt kõige enam Eestis kõrghariduse saanud inimeste hinnangutega. Kui käesoleva uuringu raames vastasid "pigem ei usu" ja "üldse ei usu" kokku 49%, siis Ameerika Ühendriikides 77%, Belgias 73%, Taanis 82%, Saksamaal 78%, Rootsis 82% ja Jaapanis 84%. (Siinkohal on paslik meelde tuletada, et teataval määral võivad erinevused olla tingitud meetodilistest lahknemistest.)

Graafik 9. Usk Xi Jinpingi otsuste õigsusesse teistes riikides
Allikas: Pew Research Center

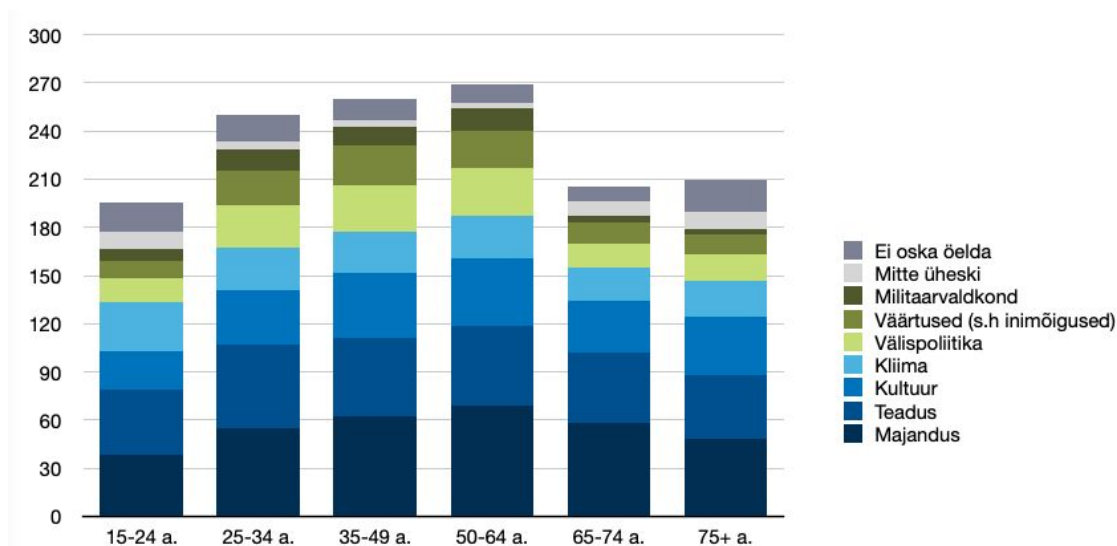
Koostöö Hiinaga

Euroopa Liit on oma strateegiadokumentides sedastanud, et Hiina on nii konkurent, rivaal kui ka koostööpartner, sõltuvalt valdkonnast. Euroopa Komisjoni hinnangul peab Hiinaga koostööd tegema, et tagada maailma jätkusuutlik areng ja võidelda kliimamuutuste vastu.²² Soovisime teada, millistes eluvaldkondades peavad eestimaalased mõistlikuks Hiinaga koostööd teha (vt graafik 10).

Taas on domineerivaks teemaks **majandus**. Lausa 58%* eestimaalastest peab mõistlikuks, et Eesti teeb majanduse vallas Hiinaga koostööd. Mehed (64%) peavad seda teemat olulisemaks kui naised (52%) ning venekeelsed (77%) olulisemaks kui eestikeelsed (50%). Vanusegruppide lõikes peavad seda teemat kõige olulisemaks ootuspäraselt keskealised: 35–49 aastased (62%) ja 50–64 aastased (69%). Kõige vähem oluliseks peavad majandust Eesti-Hiina suhetes 15–24 aastased (38%). Huvitaval kombel peavad majanduskoostööd kõige olulisemaks leibkonnad (72%), kelle netosissetulek ühe liikme kohta kuus on alla 400 euro, ehk madala sissetulekuga inimesed. Teiste sissetulekugruppide puhul on see protsent 60 või alla selle.

* Vastajad võisid märkida ära mitu valikut ning seetõttu peegeldab vastuste protsent suhet teiste vastustega, mitte protsenti 100'st.

Populaarsuselt teisel kohal on üllatuslikult **teadus** (47%). Sedagi teemat peavad mehed (53%) olulisemaks kui naised (42%) ja venekeelsed elanikud (59%) olulisemaks kui eestikeelsed elanikud (41%). Vanuse- ja sissetulekugrupiti drastilisi erinevusi ei esine, kuigi peab välja tooma, et noortele vanuses 15–24 eluaastat on teadus kõige olulisem teema (41%). Küll aga peavad kõrgharidusega inimesed (51%) teaduskoostööd Eesti-Hiina suhetes olulisemaks kui kutse-, kesk-, või keskerihariduse saanud inimesed (46%) ja alg- või põhihariduse saanud inimesed (35%). Ilmselt on see erinevus põhjustatud suuremast või väiksemast kokku puutest teadusmaailmaga.

Graafik 10. Valdkonnad, kus eestimaalased peavad õigeks Hiinaga koostööd teha
Allikas: aruande autor

Kolmandal kohal populaarsuselt on **kultuur**. 36% eestimaalastest arvab, et Eesti peaks kultuuri valdkonnas tegema koostööd Hiinaga. Venekeelsed inimesed (42%) tähtsustavad kultuurikoostööd enam kui eestikeelsed inimesed (33%), kuigi kodakondsus ja vastaja piirkondlik päritolu seda erinevust ei peegelda – kui enamasti annavad erinevused keelegruppide vahel aimu sarnastest hoiakutest kodakondsuse lõikes või sellest, et Tallinn ja Kirde-Eesti eristuvad muust Eestist, siis sel korral sellist korrelatsiooni ei ole. Vastupidi, Eesti kodakondsed (36%) peavad kultuurikoostööd olulisemaks kui Venemaa kodakondsusega inimesed (32%). Regiooniti eristub aga hoopis Lõuna-Eesti, kus kultuurikoostööd peavad oluliseks vaid 29% vastanuist. Mujal piirkondades jääb see protsent 32 ja 41 vahele. Haridustaustalt peavad kultuuri-alast koostööd kõige olulisemaks kõrgharidusega inimesed (43%).

Olulisuselt neljanda valdkonnana toovad vastajad esile **kliima** (26%). Seda teemat tähtsustavad kõige enam noored (30%) – 15–24 eluaastaste seas on see tähtsuselt kolmas valdkond, teaduse (41%) ja majanduse (38%) järel. Vanemate eagruppide puhul kliima tähtsus tasapisi väheneb: 65–74 aastaste seas on see kõige madalam (21%). Eesti kodakondsed (26%) peavad kliimat olulisemaks koostööteemaks kui Venemaa kodakondsed (17%) ning kõrgharitud (31%) olulisemaks kui alg-, põhi-, või kutsehariduse saanud inimesed (vastavalt 23% ja 24%).

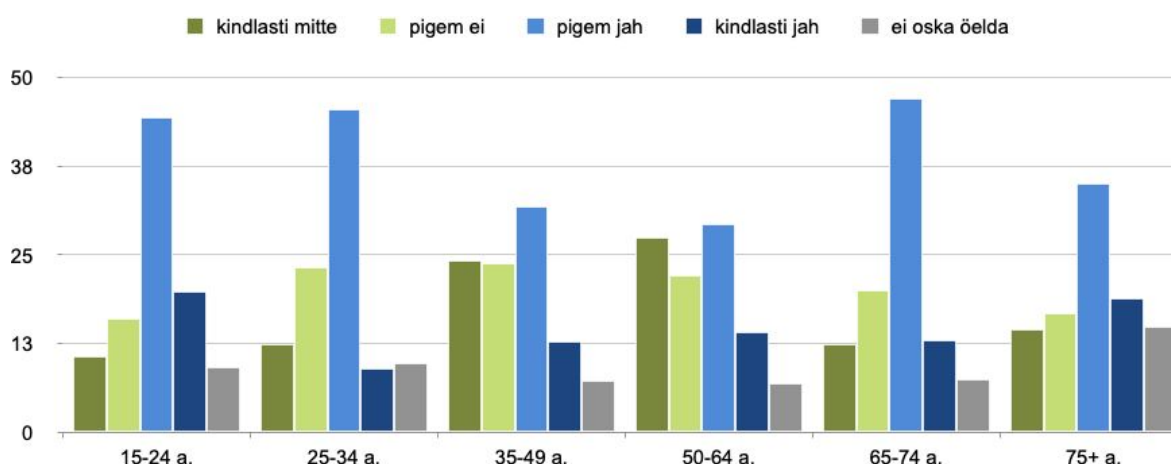
Tähtsuse järjekorras viies teema, milles Eesti ja Hiina võiksid koostööd teha, on **välispoliitika** (24%). Seda valdkonda peavad kõige olulisemaks keskealised, 35–49 aastased ja 50–64 aastased (29%) ning venekeelsed elanikud (33%). Eestikeelsetele inimestele ei ole see teema kuigi tähtis (20%). Välispoliitika on kõige olulisem määratlemata kodakondsusega inimestele (43%), kuid mitte Venemaa kodakondsetele (17%).

Väärtusi (s.h inimõigusi) peavad Eesti-Hiina suhetes oluliseks vaid 19% eestimaalastest. Kusjuures just noored (15–24) ja vanemad kui 65 eluaastat tähtsustavad seda teemat kõige vähem (vastavalt 11% ja 13%). Keskealiste seas kõigub see protsent 22 ja 24 vahel. Huvitaval kombel peavad seda teemat olulisemaks venekeelsed (24%), mitte eesti keelt põhilise suhtluskeelena pruukivad inimesed (17%).

Kõige vähem nähakse perspektiivi koostööd teha **militaarvalkonnas** (10%). 14% ei osanud sellele küsimusele vastata ning 6% vastanuist arvab, et Eesti ja Hiina ei peaks üheski valdkonnas koostööd tegema.

Hiina kui julgeolekuoht

Hiina Rahvavabariigist tulenev julgeolekuoht on vahest üks teravamaid Hiinaga seotud teemasid. Viimasel ajal on nii rahvusvahelises kui ka Eesti meedias palju räägitud Hiinaga seotud ohtudest meie julgeolekule ja rahvusvahelise suhete korrale. Seda üllatavam on tõdeda, et küsimusele, kas teie arvates on Hiina ohuks Eesti julgeolekule või mitte, vastas 29% "kindlasti mitte" ja 39% "pigem ei". Niisiis tervelt 68% ei näe Hiinas julgeolekuohtu. See number on kõnekas. Võib oletada, et eestimaalased pea Hiinat ohtlikuks riigiks, sest ohtu julgeolekule tõlgendatakse pigem otsese sõjalise ohuna ning rahvusvaheliste suhete korra muutumises ei osata näha julgeolekuohtu. Ilmselt peetakse Hiinat kaugeks ja seetõttu suuresti ohutuks. Seda tõdemust peegeldab muuhulgas eelnevalt välja toodud tõik, et vaid 9% eestimaalastest seostab Hiinat mõistetega nagu "globaalne oht teistele riikidele", "julgeolek", "globaalne mõjuvõim", "sõjaohut/sõja toetamine" jne. (vt graafikud 5 ja 7).

Graafik 11. Kas Hiina ja Venemaa koostöö kujutab ohtu Eesti julgeolekule?

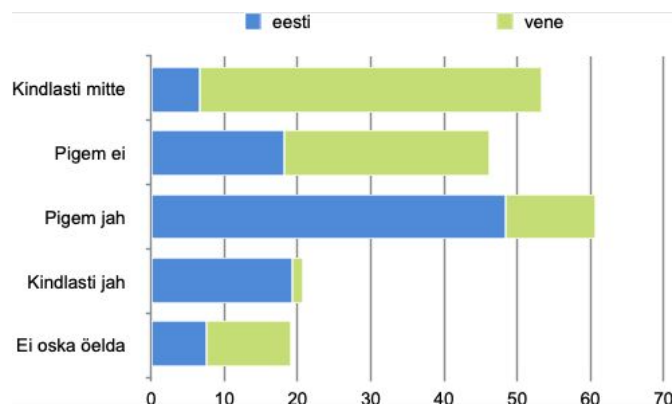
Allikas: aruande autor

Vanuse ja soolise kuuluvuse lõikes esineb huvitavaid erinevusi (vt graafik 11). Mehed on veendunud, et Hiina ei kujuta endast julgeolekuohtu Eestile (“kindlasti mitte” 34%, “pigem ei” 38%). Naiste puhul on need protsendid vastavalt 24 ja 39. Paljud naised aga ei oska sellele küsimusele vastata (16%), mis osutab tõigale, et naistele ei ole see küsimus oluline. On tähelepanuväärne, et nooremad inimesed seostavad Hiinat julgeolekuohuga enam kui vanemad eagrupid. 15–24 aastastest vastas “kindlasti jah” 20% ja “pigem jah” 44%, 25–34 aastaste seas on need protsendid 9 ja 46. Ka 65+ vanuserühmades tajutakse Hiinat suurema julgeolekuohuna kui keskealiste seas.

Suuremaid erinevusi ilmneb **kodakondsuse ja keelegruppide** lõikes. Põhilise suhtluskeelena eesti keelt kõnelevad inimesed pigem peavad Hiinat julgeolekuohuks 23% ja “kindlasti jah” vastasid 5%, samas kui venekeelsete elanike hulgas on sellist arvamust vähe (vastavad 7% ja 1%). Tervel 58% venekeelsetest vastasid sellele küsimusele “kindlasti mitte”, samas kui eestikeelse kogukonna seas on see protsent 16.

Hoopis teine pilt avaneb, kui küsida, kas **Hiina ja Venemaa koostöö** kujutab ohtu Eesti julgeolekule või mitte? Sellele küsimusele vastasid inimesed “pigem jah” 37% või “kindlasti jah” 14%, “pigem ei” 21% ja “kindlasti mitte” 19%. 9% ei osanud vastata. Kuid üldpilt on selge: üle 50% eestimaalastest näeb Hiina ja Venemaa koostöös julgeolekuohtu Eestile.

Siingi on suurimad erinevused **keele- ja rahvusgruppide** lõikes. Venekeelne elanikkond ei näe Hiina-Venemaa koostöös ohtu Eesti julgeolekule (nende seast 47% vastates küsimusele “kindlasti mitte” ja 28% “pigem ei”), eestikeelsed inimesed aga vastasid sellele küsimusele pigem jaatavalt (“pigem jah” 48% ja “kindlasti jah” 19%). Määratlemata kodakondsusega inimestest tervelt 60% vastas “kindlasti mitte” ja 25% “pigem ei”. Need hoiakud peegelduvad ka regioonide lõikes. Tallinn ja Kirde-Eesti, kus on levinud pigem leebem hoiak Hiina ja Venemaa koostöösse, eristuvad teistest piirkondadest.

Graafik 12. Hiina ja Venemaa koostöö kui oht Eesti julgeolekule keelegruppide lõikes
Allikas: aruande autor

Oma rolli mängivad ka **sissetulek ja haridus**. Kõrgharidusega inimesed ei pea üldiselt Hiinat julgeolekuohuks (“pigem ei” 40%), ent võrreldes teiste haridusgruppidega on kõrgharidusega inimeste ohutunnetus selles küsimuses siiski suurem. Venemaa ja Hiina koostööd aga näevad kõrghariduse omandanud inimesed selge ohuna Eesti julgeolekule (“pigem jah” 43%, “kindlasti jah” 15%). Teiste haridustasemega inimeste seas peetakse Hiina-Venemaa koostööd julgeolekuohuks harvem ning Hiinat eraldiseisva julgeolekuohuna veelgi harvem: vaid 16% alg- või põhihariduse saanuist ning 19% kutse-, kesk-, ja keskeriharidusega inimeste näeb Hiinas julgeolekuohtu Eestile. Sarnane trend iseloomustab ka leibkondade keskmist sissetulekut. Mida suurem on netosissetulek ühe liikme kohta kuus, seda enam nähakse Hiinat või Hiina koostööd Venemaaga ohuna.

Kokkuvõte

Käesolev aruanne andis ülevaate eestimaalaste Hiina hoiakutest, mida ei ole seni nii ulatuslikult uuritud. Võrreldes teiste lääne ühiskondadega on eestimaalased Hiina suhtes üpris positiivselt meelestatud. Hiina presidendi ja Hiina Kommunistliku Partei juhti Xi Jinpingi maine on aga negatiivsem, kuid siiski kõrgem kui teistes lääne arenenud riikides. See osutab tõigale, et eestimaalased näevad Hiinat laiemalt kui vaid Hiina Kommunistlik Partei, hinnates ka Hiina kultuuri, ajalugu ja loodust.

Kõige enam seostatakse Hiinat majanduse ja tööstusega ning tehnoloogia arenguga, vähemal määral ka Hiina rahva ja rahvastikuga. Seos majandusega on eriti tugev keskealiste eestimaalaste hulgas. Negatiivsetest märksõnadest tõusevad esile autoritaarne ja kommunistlik režiim, globaalne julgeolekuoht, inimõigused ja odav tööjõud. Inimõiguste teema on tähtis eelkõige noorematele põlvkondadele.

Suurim veelahe jookseb keele- ja rahvusliku kuuluvuse pidi. Venekeelsete elanike hoiakud Hiina suhtes on märksa positiivsemad kui eestikeelsele elanikkonnale, muutes kogu ühiskonna üldpildi Hiina-sõbralikumaks. See võib olla peamine põhjus, miks eestimaalaste hoiakud on teiste lääneriikidega võrreldes Hiina suhtes oluliselt positiivsemad.

Tulevikku vaadates võib oletada, et eestimaalaste Hiina hoiakud muutuvad ajapikku negatiivsemaks. Eesti liitlaste meelestatatus on viimaste aastatel muutunud oluliselt Hiina-vaenulikumaks, peegeldudes ka lääne arenenud riikide elanike arvamustes. Ka Eesti noorte arvamus Hiinast on võrreldes teiste eagruppidega väga madal. Sellele vaatamata peetakse koostööd Eesti Hiinaga vajalikuks. Vähe oli neid vastanuid, kes ei pidanud Hiinaga koostööd üheski valdkonnas vajalikuks. Peamiselt nähakse Hiinaga koostööd majanduse, teaduse, kultuuri ja kliimaga seotud küsimustes.

Kasutatud allikad

- ¹ Salu, Mikk. Eesti on raskete valikute ees: suhe Hiinaga ähvardab halveneda. *Eesti Ekspress*, 04.12.2019 – <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/88243209/eesti-on-raskete-valikute-ees-suhe-hiinaga-ahvardab-halveneda> – 11.08.2023.
- ² ELi ja Hiina suhete strateegilised väljavaated. Euroopa Komisjon. Strasbourg, 12.03.2019 – https://commission.europa.eu/system/files/2019-03/communication-eu-china-a-strategic-outlook_et.pdf – 10.08.2023.
- ³ Kaitsepolitsei aastaraamat 2019/2020 – https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/Aastaraamat_2019_2020.pdf – 10.08.2023.
- ⁴ Holger Roonemaa, Mari Eesmaa, Inese Liepiņa, Naglis Navakas. Trooja panda: Hiina pehme jõu raske käsi (04.09); Hiina luure võtab Eesti üha jõulisemalt sihikule (05.09); Hiina investeringute kuldsed käeraud (06.09). *Postimees*.
- ⁵ Paet, Urmas. Raha eest Hiina propaganda avaldamine massimõrva aastapäeval võiks jääda ühekordseks groteskseks episoodiks. *Eesti Päevaleht*, 06.06.2020 – <https://epl.delfi.ee/artikkel/90095005/urmas-paet-raha-eest-hiina-propaganda-avaldamine-massimorva-aastapaeval-voiks-jaada-uehekordseks-groteskseks-episoodiks> – 11.08.2023.
- ⁶ Jüris, Frank. Lühidalt: Hiine mõjutegevus Eestis. *Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus*, 09.2020 – https://icds.ee/wp-content/uploads/2020/09/RKK-EVI-Luhidalt_Hiina-mojutustegevus-Eestis_Frank-Juris_September-2020_cor2.pdf – 10.08.2023.
- ⁷ Nitzka-Makowska, Agnieszka; Doma Bhutia, Kikee; Hõbepappel, Urmas jt. Mapping the Scope of China's Soft Power in Estonia. *Tartu Ülikooli Aasia keskus*, avaldamisel, 2023.
- ⁸ Hõbepappel, Urmas; Hõbepappel, Liisa. Hiina ohust Eesti avalikkuses. *Sirp*, 27.09.2019 – <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/hiina-ohust-eesti-avalikkuses/> – 11.08.2023.
- ⁹ Kui 2013. aastal läks 2,2% Eesti ekspordist Hiina Rahvavabariiki, siis alates 2018. aastast on Eesti majandussuhted Hiinaga aasta-aastalt kahanenud. 2019. aastal moodustas Hiina Eesti koguekspordist vaid 1,1% ja 2022. aastal juba alla 1%. Eesti importis 2021. aastal Hiinast 3,6% kaupadest ning Hiina välisinvesteeringud Eestisse olid 2019. aastal 27 miljonit eurot (0,1%). Kuhu Eesti ekspordib? *Statistikaamet* – https://data.stat.ee/visualize/tree_map/export/show/all/2019/?locale=et – 10.08.2023.
- ¹⁰ Xie Yu; Jin Yongai. Global Attitudes toward China: Trends and Correlates. *Journal of Contemporary China*, 31(133), 2022.

¹¹ Silver, Laura; Huang, Christine; Clancy, Laura. How Global Public Opinion of China Has Shifted in the Xi Era. Pew Research Center, 28.09.2022 – <https://www.pewresearch.org/global/2022/09/28/how-global-public-opinion-of-china-has-shifted-in-the-xi-era/> – 11.08.2023.

¹² Andžāns, Māris. Baltic Public Opinion on China in 2022—Neutral but Tilting towards Negative – raamatus Andžāns, Māris; Bērziņa-Čerenkova, Una Aleksandra et al. *China in the Baltic States – from a cause of hope to anxiety*. Rīga, Rīga Stradiņš University, 2022.

¹³ Lu Qiulin; Atadil, Hilmi A. Do you dare to travel to China? An examination of China's destination image amid the COVID-19. *Tourism Management Perspectives*, 40, 2021.

¹⁴ Brazys, Samuel; Dukalskis, Alexander. Rising Powers and Grassroots Image Management: Confucius Institutes and China in the Media. *The Chinese Journal of International Politics*, 12(4), 2019.

¹⁵ Lee, Seow Ting. Vaccine diplomacy: nation branding and China's COVID-19 soft power play. *Place Branding and Public Diplomacy*, 19, 2021.

¹⁶ Jacob, Jabin T. 'To Tell China's Story Well': China's International Messaging during the COVID-19 Pandemic. *China Report*, 56(3), 2020.

¹⁷ Andžāns, Māris. Baltic Public Opinion on China in 2022—Neutral but Tilting towards Negative – raamatus Andžāns, Māris; Bērziņa-Čerenkova, Una Aleksandra et al. *China in the Baltic States – from a cause of hope to anxiety*. Rīga, Rīga Stradiņš University, 2022.

¹⁸ Clancy, Laura. Young Adults in Europe Are Critical of the U.S. and China – but for Different Reasons. *Pew Research Center*, 22.03.2023 – <https://www.pewresearch.org/methods/interactives/international-methodology/global-attitudes-survey/all-country/all-year/> – 11.08.2023.

¹⁹ Hooghe, Marc; Wilkenfeld, Britt. The Stability of Political Attitudes and Behaviors across Adolescence and Early Adulthood: A Comparison of Survey Data on Adolescents and Young Adults in Eight Countries. *Journal of Youth and Adolescence*, 37, 2008.

²⁰ Drinhausen, Katja; Solonina, Mayya. Chinese and Russian media partner to “tell each other's stories well”. *MERICS*, 20.12.2020.

²¹ Pew Research Centeri metoodika kohta loe – <https://www.pewresearch.org/methods/interactives/international-methodology/global-attitudes-survey/all-country/all-year/>

²² ELi ja Hiina suhete strateegilised väljavaated. Euroopa Komisjon. Strasbourg, 12.03.2019 – https://commission.europa.eu/system/files/2019-03/communication-eu-china-a-strategic-outlook_et.pdf – 10.08.2023.

Aruande autor

Urmas Hõbepappel on Tartu Ülikooli Aasia keskuse analüütik ja Johan Skytte poliitikauuringute instituudi doktorant. Tema uurimistemade hulka kuuluvad poliitiline mõttelugu, rahvuslik identiteet, Aasia kultuuride ajalugu ning Hiina Rahvavabariigi ühiskond ja poliitika. Urmas annab loenguid Hiina poliitikast, Aasia ja Lähis-Ida tsivilisatsioonide ajaloost ning piirkonnauuringute teooriast.

Aasia Keskus

Aasia Keskus on teadus- ja kompetentsikeskus, mille eesmärk on toetada Eestis Aasia ja Lähis-Ida kultuuride ja poliitiliste suundumuste mõistmist ja Eesti majandusliku ning sotsiaalse arengu potentsiaali. Keskus teeb seda vahendades Lähis-Ida ja Aasia teadmisi, koondades erinevate valdkondade teadlasi ja eksperte ning osaledes rahvusvahelistes koostöö- võrgustikes.

Tartu Ülikool

Tartu Ülikool, rajatud aastal 1632, on Eesti suurim ja vanim ülikool. Ülikool pakub teaduspõhiseid lahendusi üleilmsetele sõlmprobleemidele ning aitab oma teadmiste ja oskustega edendada Eesti ühiskonda ja majandust. Ülikool arendab Eestis olulisi teadussuundi ja toetab koostööd tippteadlaste ja ettevõtjate vahel, et luua toetav keskkond kestlike eesmärkide saavutamiseks, mistõttu on ta oluline partner riigile ja ettevõtetele.

Rahvuslikus rahvusvahelises ülikoolis saavad üliõpilased valida ligi 160 õppekava vahel, mis asuvad neljas ülikooli valdkonnas. Tartu Ülikoolis õpib ja töötab inimesi pea 90 riigist. Tartu Ülikool on ainsa Baltimaade ülikoolina maailma 1% ülikoolide seas.

Olulisemad tööd

Teadusartiklid

Agnieszka Nitza Makowska (2022). **Can the China-Pakistan Economic Corridor help Beijing Win Pakistanis' hearts and minds? Reviewing higher education as an instrument of Chinese soft power in Pakistan.** *International Journal of Cultural Policy*, 28(3), 274-289.

Agnieszka Nitza Makowska (2023). **India and the China-Pakistan Economic Corridor.** *Global India* (pp. 30-46). Routledge.

Anastasia Sinitsyna. **Chinese and Indian Entrepreneurs in Helsinki: What are the factors for success?** *Novaator*.

Lelde Luik (2023). **Liberaalset rahvusvahelist korda vaidlustamas? Aasia riikide reaktsioone Venemaa sissetungile Ukrainasse.** *Diplomaatia*.

Kikee Doma Bhutia. **Baltic attitudes: Estonian and Lithuanian Foreign Policy towards China.** Ilmumas. *NUS East Asian Institute*, Singapur.

Kikee Doma Bhutia (2023). **Examining 'vernacular' symbols and symbolic power in the crisis context.** Ilmumas. *Journal of Ethnology and Folkloristics (JEF)*.

Kikee Doma Bhutia (2023). **Maailma kahe suurriigi - India ja Hiina - vastasseis Himaalaja piirkonnas.** *Diplomaatia*.

Aruanded

Heidi Maiberg; Urmas Hõbepappel; Elo Süld; Eiki Berg; Merilin Kiviorg; Meelis Kitsing; Urmas Varblane; Rain Ottis; Anna Broughel; Maili Vilson; Riina Kerner; Einari Kisel; Andres Siirde; Gaygysz Ashyrov; Mathias Juust; Anna-Maria Osula; Adrian Venables; Erkki Koort; (2022). **Eesti ja Aasia tulevikusuhete raport.** (1-43). 13.06.2022.